

Třetí komnaty Vnitřního hradu – komentář

První kapitola

Terezie období, které popisuje ve třetích komnatách mohla prožívat kolem svých třiceti let, v době kdy umíral don Alfonso, její otec. Podle T. Alvareze ji otcova smrt vrátila zpět k pravdě oné věty, kterou si jako dítě ráda opakovala: že „všechno pomíjí“ a „všechno je ničím“, *todo es nada*. Terezie byla tehdy znovu odhodlána poctivě a se vším úsilím žít svůj řeholní život. Zdá se, že však šlo o období velice křehké, období budování i pádů, ztracených zápasů.

„jak bych chtěla umět popsat otroctví, ve kterém se tehdy nacházela má duše! Dobře jsem chápala, že otročím, ale nevěděla jsem čemu, ani jsem nemohla uvěřit, že všechno je tak pomíjivé, jak mi říkalo mé svědomí. Moji zpovědníci tomu nepřipisovali velký význam: jeden z nich mi dokonce říkal, že podobná setkání a vztahy mi neuškodí ani kdybych už dospěla do stavu vysoké kontemplace... Jenže moje duše uvnitř cítila, že vůbec nedělá, co by měla, pro toho, jemuž byla tak zavázána. /.../Strávila jsem téměř dvacet let na tomto rozbouřeném moři, padala jsem a opět se zvedala, ale pozvedala jsem se špatně, protože jsem pak padala stále znova... Můj život byl jeden z nejsmutnějších jaké si lze představit, protože jsem se ani neradovala z Boha, ani jsem nenacházela zalíbení ve světě. Když jsem se pouštěla do světských radostí, trápila jsem se vzpomínkou na to, co dlužím Bohu a když jsem byla s Bohem, rušila mě náklonnost ke světu. A byl to tak trudný boj, že nevím, jak jsem byla schopna ho vydržet jediný měsíc, natož tolik let. Uvědomovala jsem si, že tohle není žádný život“ (Ž 8,11-12)

Něco z onoho stavu se Terezii zřejmě vybavilo při popisování třetích komnat:

Proste, dcery moje, aby Jeho Veličenstvo ve mně nadále žilo, protože kdyby tomu tak nebylo, kde tak špatný život jako ten můj načerpá nějaké jistoty? A netrapte se tím, že jsem taková - někdy vídávám, že byste si přály, abych byla velmi svatá a máte pravdu: já bych si to také přála, ale co mám dělat, jestliže jsem té možnosti vlastní vinou pozbyla! Nemohu si stěžovat na Boha, že by mi přestal poskytovat sdostatek pomoci, aby se vaše přání naplnilo. Říkám se slzami a zármutkem, že zde píšu pro ty, které by mě samy mohly poučit. Jak těžká poslušnost mi byla uložena! Proste Pána, vždyť pro něj to dělám, jednak aby vám to k něčemu bylo a jednak, aby mně, bídnému a troufalému tvorů, odpustil! Jeho Veličenstvo našťástí dobře ví, že mi nezbývá než doufat v jeho milosrdenství, když už tedy nemohu nebýt, čím jsem byla. Není tu jiného léku, než doufat v něj a důvěřovat v zásluhy jeho Syna a jeho matky Panny Marie, jejíž hábit nehodně nosíme já i vy. (6)

Jde o zkušenost, které se každý z nás sotva vyhne: zkušenost vlastní křehkosti, kolísání mezi autonomií, samostatností a inkoherencí, rozporem mezi tím, co ústy vyznáváme a co z toho uskutečňujeme ve vlastním životě. Je to doba, kdy jsme schopni být okouzlení vlastní dokonalostí a zároveň hlubokých ponížení, období pevných rozhodnutí i naprostého zpochybnění všeho. Ideálně nás má tato zkušenost vlastní nestálosti a radikální nejistoty vést k odkrytí láskyplného Božího milosrdenství. Přitom nám v této etapě stále tanou na mysli naše dřívější, možná nijak chvályhodné skutky – to vše má napomoci, abychom po naší duchovní cestě kráčeli autenticky a se zdravým realismem ohledně nás samých.

Ideální obyvatel třetích komnat se podle Terezie dá přirovnat k blahoslavenému muži ze 111. žalmu: „blahoslavený muž, který se bojí Hospodina... Jistě ho právem nazveme blaženým, vždyť - nakolik je nám tu dáno pochopit - jestliže se nevrátí zpět, půjde jistou cestou ke spáse.“ Je vhodné si připomenout, co v jazyce Písma znamená „*jir'at Adonaj*“, bázeň před Hospodinem. Nejde o strach z Boha, nýbrž o hlubokou úctu a láskyplné vědomí o jeho jinakosti, o tom, že on je Tvůrcem a Dárcem veškerého života.

Terezie zdůraznila zejména dvě témata, která by měla spojovat biblickou postavu s obyvateli třetích komnat: mluví o jistotě a blaženosti. Jistoty obyvatel třetích komnat však nabyde, jen když všechnu svou důvěru vloží v Boha. Bezmezná důvěra v Boha je v těchto

komnatách jediným požadavkem, v němž se má jejich obyvatel cvičit a jediné ona nás vyprostí z trvalé přechodnosti a nejistot každého z nás. Hrad totiž není spolehlivým útočištěm před našimi strachy, tím je leda Bůh.

Obyvatel třetích komnat je však i jako mladý muž z Matoušova evangelia, který přichází za Ježíšem. Od svého mládí činil jen dobro – učinil vše, jen ne to, co po něm chce Ježíš. Smuten pak odchází. (Mt 19,16-22).¹ Právě tak člověk, který obývá třetí komnaty má být připraven, že Bůh po něm možná bude chtít cosi obtížného: aby překročil ony hranice štědrosti, které si sám vytyčil. Bůh prostě může narušit naše osvědčená schémata, a to i ve věcech velmi prostých a každodenních jako je navyklý chod denních činností, do kterých vstupuje nečekaná událost, setkání, požadavek druhého člověka atp.

Podle T. Alvarezze toto období připomíná čas raného dospívání: se všemi jeho emočními vrcholy a propady, kolísáním sebevědomí od jednoho extrému k druhému, ale také velikou štědrostí – jako apoštol Tomáš cestou do Jeruzaléma jsme připraveni říci, že s Ježíšem půjdeme i na smrt, abychom ho posléze právě tak jako první svědkové víry dlouho nerozpoznávali v jeho smrti a vzkříšení. Především však toto údobí charakterizuje hluboká a zásadní nejistota, někdy možná maskovaná přehnaně sebevědomým vystupováním. Někdy si můžeme připadat jako samotní tvůrci našeho duchovního života, jimž Bůh se svou láskou jaksi jen vypomáhá. Proto pak roste naše netrpělivost: „Nemají trpělivost snášet, že je jim zavřena brána ke vstupu do příbytků našeho Krále, za jehož vazaly se považují a jimž jsou,“ poznamenává k tomu Terezie.

Tato kapitola končí dvojí modlitbou: abychom se považovali za šťastné, že je nám odepisováno něco z toho, co Bohu dlužíme za jeho službu (8), a aby nás Bůh podrobil zkoušce, abychom sebe samy dobře poznali. Toto poslední téma pak bude rozvedeno v následující kapitole.

Před vstupem do čtvrtých komnat nás totiž čeká zkouška lásky.

Poznámky ke druhé kapitole

Téma zkoušky – noci u Terezie od Ježíše

- Typy, spouštěcí moment krize v 3H
- Popis, příznaky
- Komu se přiházívá

Ve třetích komnatách lze žít roky. Je to období, kdy žijeme poměrně čestným a spořádaným životem, přestože i v něm zůstávají přítomné některé základní paradoxy: vedle základního životního souladu a harmonie (dokonce „mezi duší a tělem“) - takže Terezie říká, že lze nazývat blaženým toho, kdo sem vstoupí, neboť si může být jist velkou Boží pomocí – vedle toho stále trvá velmi trýznivý boj, protože toužíme *gastar la vida muy de veras*

¹ Mt 19,16-22: A hle, kdosi k němu přišel a zeptal se ho: "Mistře, co dobrého mám dělat, abych získal věčný život?" On mu řekl: "Proč se mě ptáš na dobré? Jediný je dobrý! A chceš-li vejít do života, zachovávej přikázání!" Otázal se ho: "Která?" Ježíš odpověděl: "Nebudeš zabíjet, cizoložit, krást, křivě svědčit, cti otce a matku, miluj svého bližního jako sám sebe." Mladík mu řekl: "To jsem všechno dodržoval! Co mi ještě schází?" Ježíš mu odpověděl: "Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej, co ti patří, rozdej chudým, a budeš mít poklad v nebi; pak přijď a následuj mne." Když mladík uslyšel to slovo, smuten odešel, neboť měl mnoho majetku.

en servicio de Dios a porozumět Boží vůli, celé naše potěšení vidíme v tom, abychom žili k Boží radosti (*contentar a Dios*).

Objevuje se téma **vyprahlosti**, jímž se první kapitola třetích komnat uzavřela. Výsledek takového stavu může být dvojí: pokora (jak by si Bůh pro nás přál) či neklid (jak by si přál démon). Po letech spořádaného a ctnostného života nás Pán někdy může zkoušet v maličkostech a my s překvapením zjistíme, že jsme schopni se v nich docela utopit. Rodí se v nás neklid a zmatek, protože si uvědomujeme, že jde skutečně o nicotné záležitosti a právě tak působíme na své okolí: lidé, kteří nás znají jako obvykle slušné a klidné osoby najednou žasnou, že jsme schopni se nechat „vytočit“ věcmi, které obvykle nestojí za řeč. Někdy to sice navenek není tak zřejmé „neboť Bůh je přítelem ctností“, horší ovšem je, že ne vždy lidem v podobném trápení bývá pomoci, protože mají dojem, že řádný život je opravňuje k tomu, aby spíše sami poučovali druhé než si nechali od druhých radit. Terezie radí neodporovat jejich logice a mít s nimi spíše soucit, vždyť takový stav není nic záviděníhodného. Problém vidí v tom, že se domnívají, že tu trpí pro Boha, tudíž nechápou, že jde prostě o závalu, kaz, nedokonalost na cestě.

Terezie má velkou zkušenost s lidmi, kteří dojdou až sem a nedostanou se dále. S lidmi, kteří se nadšeně pustili po duchovní cestě a snažili se vydat vlastní život do Božích rukou, jenže namísto hluboké vydanosti se objevilo uspokojení z vlastní cesty. Terezie jich lituje, protože už nepokračují v cestě, jen přešlapují na místě či jdou „tak opatrně krůček za krůčkem“, ale i to je pro ně zdrojem únavy - a jde tak prožít celý náš život. Hrozí tedy zásadní uváznutí a vysvobození z takového ustrnutí (v sice dobrém a spořádaném, ale dosud plně nerealizovaném životě) musí přijít z Boží strany. Je nám nabízeno skrze to, co Terezie v závěru první kapitoly třetích komnat nazvala „zkouškou lásky.“ Má nás přivést k přesvědčení, že je třeba jít **za** naše úsilí a představy, dohlédnout až k pochopení, že tu skutečně existuje Boží cesta s člověkem. Proto přichází moment noci, aby se náš zrak víry pročistil, aby naše láska opět nabyla větší autenticity. K tomu je ovšem nutný dotek jeho milosrdné lásky.

Zkouška je pro duchovní život důležitá, jde koneckonců o zkoušku, která nám pomáhá lépe odhadnout míru naší skutečné lásky. Božím působením tu obvykle přicházíme o další iluze o sobě samých, o poslední zbytky našeho falešného obrazu vlastního já a mylná přesvědčení o důležitosti vlastních projektů v duchovním životě.

Terezie uvádí několik příkladů, jaké „typy“ zkoušek na nás mohou dolehnout, co tu bývá spouštěcím momentem krize, popisuje její příznaky a jakým kategoriím lidí se děje. Krizi tak mohou způsobit náhle ekonomické obtíže, ale naopak i přebytek a hromadění majetku, anebo na poněkud subtilnější rovině ztráta nikoliv finanční, ale poškození naší prestiže, dobrého jména, postavení, čili naší „cti“, jak to vyjádřila Terezie kategoriemi své doby. Další zkouškou mohou být zdravotní obtíže či spíše obavy z nich (připomeňme si, že text je napsán osobou, která trvale trpěla různými i těžkými nemocemi). Náš postoj k vlastnímu zdraví a ohrožení života mohou být zkouškou, do jaké míry jsme skutečně oproštěni, připraveni k „radikální vydanosti“ Bohu.

Posledním typem zkoušky, na zcela jiné rovině, je **duchovní vyprahlost**. Jakýsi blok v našem vztahu k Bohu, pocit, jako by nebyl přítomen, doprovázený nedostatkem smyslových podnětů v duchovní oblasti a poklesem emotivně vyjadřované zbožnosti. Jako by tu náhle scházela vzájemná přitažlivost mezi Bohem a člověkem.

O důvodech vyprahlosti

Základním důvodem, který Terezie zmiňuje, se zdá být, že „ještě nemají tolik lásky, aby...“ (srv. 3H 2, 7). Vedle toho říká, že důvodem může být:

1. aby se nám lépe vyjevila křehkost naší situace, cokoliv nás může zviklat
2. adaptovat se v duchovním životě na jiný rytmus než rytmus vlastních představ o tom, co je pro mě dobré

ad. 1: všechno naše úsilí je sice potřebné, ale nedostačující. Je třeba se dobrat otevřenost vůči Bohu, vůči jeho působení, viz 3H 2,2

ad. 2: abychom se jen tak neplahočili životem (viz 3H 2,7-8), protože kdyby mělo záležet na nás, možná bychom jen velmi opatrně šli pomalým krokem či přešlapovali na místě, abychom si neublížili.

„přála bych si, abych nás sám rozum vedl k tomu, abychom se nespokojily s takovou službou Bohu, abychom nešly tak opatrně krůček za krůčkem – tak, že nikdy nedojdeme na konec té cesty. A jelikož se nám zdá, že stále jdeme a že nás to unavuje (neboť cesta je obtížná), už dost na tom to, že nezabloudíme. Avšak, dcery, zdá se vám dobré, abychom vzdálenost z jednoho místa do druhého, kterou lze ujít za osm dní, překonávaly rok po různých hostincích a uprostřed sněhu a deště, po rozbitých cestách? Nestálo by za to, zvládnout ji jedním dechem?... „postupujeme s takovou opatrností, zdá se nám, že nám vše může uškodit, protože všeho se lekáme, a tak se neodvažujeme pokročit kupředu, jako bychom mohly dospět do vnitřnějších komnat, když přenecháme druhým, aby vykonali cestu za nás... A tak velmi pokročíme a jestliže ale ne, pak po celý život uvážneme v tomto stavu s tisícem trápení a ubohostí.“

Podle Terezie tu postupujeme zbytečně pomalu - je to zřejmý kontrast s předchozí výzvou nehnat se příliš kupředu: leť si, ovšem když narazíš, nehledej vinu hned na Boží straně, nebo u druhých lidí („pohybují se ve špatném prostředí, měl bych hledat něco, kde bych se mohl ideálně rozvinout... jiné místo, jinou komunitu, jiného partnera...) – může jít o signál, že si potřebujeme uvědomit, že je třeba být nyní někým *nesen*, že to nejsem já sám, kdo je skvělý, dobrý a zbožný. (až ke klasické hybrid: jsem lepší, zbožnější než druzí, ba jsem tak dobrý jako Bůh sám. Odtud neustálé připomínání nutnosti pokory na této cestě.) Nemáme tedy zapomínat dát, co je Božího Bohu – co ovšem nepatří Bohu?

Jak si počínat v čase zkoušky

Terezie doporučuje *pokoru a poslušnost*. Připomeňme si, co jí ovšem Terezie míní: reálně poznat a přijmout sebe sama, rozpoznat, že mám za co být vděčný Bohu a všimnout si, že se mi dostalo Jeho darů, počínaje základním darem života.

Poslušnost neprospívá jen řeholníkům. Je užitečná, abychom se docela neizolovali ve světě našich představ, o tom, co je Boží vůle pro nás, co je pro náš život dobré. Abychom případně nezaměnili noc ducha s přetrvávajícím nepořádkem v některých oblastech našeho duševního a duchovního života. Je také opět dobré se spřátelit s těmi, kteří už si něčím podobným v životě prošli:

„A právě tak je dobré vidět, že druzí s lehkostí uskutečnili věci, které se nám zdály nemožné, může být velkým povzbuzením. Zdá se, jako bychom se po příkladu jejich letu mohli i my sami vznést - jako to dělají ptačí mláďata, které když se naučí užívat svých křídel, nevydávají se sice hned na velké lety, ale začínají napodobovat své rodiče. Velice to pomáhá, to vím.“

A nakonec: konkrétní činy, volby, drobná gesta, která utváří náš život, mají také svůj význam. Tam se uskutečňuje naše vydanost Bohu ve všem. Máme důvěřovat, že jedině On v našem životě nastolí pravý pořádek a harmonii, o kterou jsme sami usilovali – možná

ne podle našich představ, Bůh nás vždy může zaskočit podobou, kterou má dar, který jsme si vyprosili, ovšem tím lépe, protože Boží dar překračuje hranice našich fantazií a plánů. Protože tomu tak možná dosud zcela není, je dobré uchovat si pokoru a důvěru, že přijde jako lékař, abychom byli uzdraveni – až nastane vhodný okamžik.